

ลักษณะของห้องสมุดประชาชนทั่วไป และห้องสมุดประชาชนนครหลวงในต่างประเทศ

ความหมายของห้องสมุดประชาชน

แต่เดิมห้องสมุดประชาชน หมายถึง ห้องสมุดที่ทุกคนในชุมชนสามารถเข้าใช้ได้โดยทั่วไปแล้วอาจต้องเสียค่าบริการ ทั้งนี้ห้องสมุดประชาชนจะแตกต่างไปจากห้องสมุดส่วนตัวจัดเป็นห้องสมุดของชุมชน หรือเป็นห้องสมุดชนิดที่ต้องเสียค่าบริการ (Subscription Library)¹

แต่ห้องสมุดประชาชนของต่างประเทศในปัจจุบัน ถือว่าจะต้องให้บริการแก่ทุกคนในท้องถิ่น โดยไม่คิดสิ่งใดตอบแทน และไม่จำกัดผู้ใช้ว่าจะต้องเป็นเฉพาะชนชั้นใดชั้นหนึ่งเท่านั้น² กล่าวโดยง่าย คือ ไม่จำกัดเพศ วัย ฐานะ อาชีพ เชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา ผิวทุกคนในชุมชนจะได้รับความเสมอภาคเท่าเทียมกันในการเข้าใช้ห้องสมุด

ลักษณะสำคัญสองประการของห้องสมุดประชาชนส่วนใหญ่ คือ จะมีหน่วยงานรัฐบาลเป็นเจ้าของ หรือควบคุมดูแล และได้รับเงินสนับสนุนจากภาษีของประชาชน อย่างไรก็ตามห้องสมุดบางแห่งก็ไม่มีทั้งสองลักษณะนี้ แต่เรื่องที่สำคัญที่เน้นมากที่สุด คือ การเปิดบริการให้ทุกคนในชุมชนเข้าใช้โดยเสมอภาคกัน³

¹ American Library Association, A.L.A. Glossary of Library Terms (Chicago: American Library Association, 1943), p. 108.

² Leonard Montague Harrod, The Librarians' Glossary (London: Andre Deutsch, 1979), p. 673.

³ American Library Association, Post-War Standards for Public Libraries (Chicago: American Library Association, 1943), p. 19.

จากรวบรวม สันตุโสภณ กล่าวไว้ว่า ห้องสมุดประชาชนเป็นห้องสมุดที่เปิดบริการแก่คนในท้องถิ่น ตำบล อำเภอ จังหวัด หรือภาค ในบางกรณีผู้สมัครอาจต้องเสียค่าสมัคร เป็นสมาชิก หรือค่าต่ออายุการเป็นสมาชิก แต่อัตรามักจะค่อนข้างต่ำ¹

ดังนั้น ถ้าจะกล่าวให้เข้าใจโดยง่ายที่สุด ห้องสมุดประชาชนคือ ห้องสมุดที่ประชาชนทุกคนจะเข้าใช้ได้อาจจะ เป็นห้องสมุดที่ดำเนินงานโดยเอกชน เช่น ธนาคาร สมาคม และ ไม่จำเป็นต้องได้รับเงินอุดหนุนจากประชาชนเสมอไป สำหรับห้องสมุดประชาชนส่วนใหญ่ของไทยอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐบาล

วัตถุประสงค์ของห้องสมุดประชาชน

005724

ห้องสมุดประชาชนมีวัตถุประสงค์พื้นฐาน (Basic Objectives) เพื่อ (1) การศึกษา (2) ข่าวสาร (3) การวิจัย (4) ความจริงใจทางวัฒนธรรม และ (5) การพักผ่อนหย่อนใจ²

สำหรับวัตถุประสงค์ทั่วไป (General Objectives) สมาคมห้องสมุดประชาชนอเมริกันกำหนดไว้ว่า ห้องสมุดประชาชนจะต้องช่วยให้ประชาชนได้

- ศึกษาด้วยตนเองตลอดไป
- ติดตามความก้าวหน้าในทุกสาขาวิชา
- เป็นสมาชิกที่ดีของบ้าน และชุมชน
- ปฏิบัติตามกฎหมาย เทศาภิบาล การเมือง และสังคม
- เพิ่มความสามารถในงานอาชีพของตนได้มากขึ้น

¹ จารุวรรณ สันตุโสภณ, วิทยานุกรมบรรณารักษศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร: สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย, 2521), หน้า 94.

² Harry N. Peterson, "Public Library Organization," in Local Public Library Administration, ed. Roberta Bowler (Chicago: International City Managers' Association, 1964), p. 77.

- พัฒนาการทางความคิดและจิตใจ
- ชื่นชมในงานศิลปะ และวรรณกรรม
- ใช้เวลาว่างในทางที่จะทำให้ความเป็นอยู่ส่วนตัว และทางสังคมดีขึ้น
- เพิ่มพูนความรู้ให้มากขึ้น¹

นอกจากนั้น หอสมุดประชาชนควรมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนได้รับการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อให้ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ให้บริการข่าวสารที่เที่ยงตรงเชื่อถือได้ และทั้งร่วมมือกับองค์การหรือกลุ่มคนในชุมชน เพื่อเสนอโครงการทางการศึกษาและวัฒนธรรม²

ในประเทศไทย กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งรับผิดชอบหอสมุดประชาชนส่วนใหญ่ เห็นว่า เพื่อให้หอสมุดประชาชนทำหน้าที่สถานีสำคัญอันหนึ่งของสังคม จึงกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. ให้การศึกษานอกโรงเรียนแก่คนทุกชั้น ทุกวัย และทุกระดับการศึกษา
2. ส่งเสริมประชาชนให้มีนิสัยรักการอ่าน และการศึกษาค้นคว้า
3. ให้บริการทางข่าวสารและความรู้ต่าง ๆ ที่ทันต่อเหตุการณ์ และความเคลื่อนไหวของประเทศ และของโลก
4. ส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมของชุมชน และประเทศ
5. ส่งเสริมและแนะนำให้ประชาชนเข้าใจและปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ตามระบอบประชาธิปไตย

¹American Library Association, Public Library Service: A Guide to Evaluation, with Minimum Standards (Chicago: American Library Association, 1956), p. 13.

²Beckie Barber and Frank Obljulek, The Role of Public Library in the Community: What Should It Be and Do? (Ontario: Northwest Ontario Library Action Group, 1972), p. 5.

6. ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักใช้เวลาว่างในทางที่เกิดประโยชน์ และความรื่นรมย์¹

จะเห็นได้ว่า วัตถุประสงค์ข้อแรกสุด คือ การให้การศึกษาเพราะการศึกษาเป็นปัจจัยที่จำเป็นยิ่งในการพัฒนาพลเมือง ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของประเทศ สถาบันที่ได้รับภาษีสนับสนุนอย่างห้องสมุดประชาชนจึงมีเหตุผลเพียงพอที่จะให้การศึกษาออกโรงเรียนได้² ยิ่งกว่านั้น ประเทศแถบตะวันตกยังถือว่าห้องสมุดประชาชนเป็นสิ่งจำเป็นต่อพลเมืองแต่ละคนของประเทศ วัตถุประสงค์มีอิทธิพลต่อความคิด และชีวิตความเป็นอยู่ของทุกคน³ และยังคงส่งเสริมหลักความเสมอภาคในสังคมประชาธิปไตยอีกด้วย⁴ ห้องสมุดประชาชนควรเป็นแหล่งที่ประชาชนจะได้รับอิสระและโอกาสในการใช้ประโยชน์จากหนังสือ และวัสดุห้องสมุดประเภทอื่น ๆ ได้มากที่สุด

¹"มาตรฐานห้องสมุดประชาชน," ในมาตรฐานห้องสมุดในประเทศไทย, สุทธิลักษณ์ อ่ำพันวงค์, ผู้รวบรวม, เอกสารบรรณารักษศาสตร์, เล่ม 8 (กรุงเทพมหานคร: แผนกวิชาการบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2511), หน้า 11.

²Dorothy Sinclair, Administration of the Small Public Library (Chicago: American Library Association, 1965), p. 2.

³Joseph L. Wheeler and Herbert Goldhor, Practical Administration of Public Libraries (New York: Harper & Row, 1962), p. 5.

⁴Barber and Obljulek, The Role of Public Library in the Community --- , p. 18.

หน้าที่ของห้องสมุดประชาชน

บริการห้องสมุดประชาชนที่ได้มาตรฐาน ต้องไม่ขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งใน 3 สิ่ง ได้แก่

1. การเก็บรวบรวม สิ่งที่เก็บรวบรวมภายในห้องสมุดประชาชน คือ หนังสือสิ่งพิมพ์ และเครื่องโสตทัศนวัสดุประเภทต่าง ๆ
2. การจัดและเผยแพร่ ห้องสมุดต้องจัดสิ่งที่จะรวบรวมเหล่านี้ เพื่อให้สะดวกและง่ายต่อการใช้ และต้องทำการเผยแพร่ให้ผู้ใช้ได้เข้าถึงตรงกับความต้องการของเขา
3. การศึกษาและแนะนำ ห้องสมุดต้องศึกษาศึกษาความและแนะนำการใช้วัสดุต่าง ๆ ด้วยจุดประสงค์ให้การใช้ห้องสมุดขยายตัวกว้างขวางขึ้น ซึ่งหมายถึงว่าจำนวนผู้ใช้เพิ่มขึ้น และความต้องการในการใช้บริการห้องสมุดมีมากขึ้น¹

ในขั้นตอนของงานทั้ง 3 นี้ แบ่งเป็นหน้าที่หลักของห้องสมุดประชาชน 2 ประการ คือ หน้าที่ในการจัดหาวัสดุ และหน้าที่ในการจัดบริการ²

1. หน้าที่ในการจัดหาวัสดุ วัสดุของห้องสมุดประชาชนมีมากมายหลายประเภท เช่น หนังสือ จุลสาร เอกสาร วารสาร หนังสือพิมพ์ เทป แผ่นเสียง ภาพยนตร์ ฟิล์ม สตรีป เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะจัดหาเข้ามาใช้ภายในห้องสมุด โดยดูจากความต้องการของผู้ใช้ และยิ่งกว่านั้น หากห้องสมุดต้องการจัดบริการให้มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง สิ่งที่จะ

¹ American Library Association, Minimum Standards for Public Library Systems, 1966 (Chicago: American Library Association, 1967), p. 8.

² American Library Association, A Plan for Better Public Library Service (Chicago: American Library Association, 1957), p. 5.

พิจารณาด้วย คือความต้องการของผู้ไม่ใช้¹ วัสดุห้องสมุดที่จัดหานั้นต้องสนองวัตถุประสงค์ของห้องสมุดตั้งที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น และต้องมีจำนวนพอเพียงให้คนส่วนใหญ่อาศัยใช้จากห้องสมุดได้เกือบตลอดเวลา

2. หน้าที่ในการจัดบริการ ห้องสมุดสมัยใหม่เน้นการบริการมาก เพราะถือว่าห้องสมุดมิใช่เพียงสถานที่เก็บหนังสือเท่านั้น บริการของห้องสมุดประชาชนจะต้องครอบคลุมเรื่องเหล่านี้

- (1) การจัดวัสดุเพื่อให้ผู้ใช้สามารถใช้ห้องสมุดเข้าถึงวัสดุเหล่านั้นได้โดยง่าย
- (2) การจัดบริการให้ยืม เพื่อประกันว่าประชาชนจะสามารถใช้วัสดุห้องสมุดได้ในเวลาและสถานที่ที่ต้องการ
- (3) การแนะนำช่วยเหลือให้ผู้ใช้ได้รับสิ่งที่เขาต้องการจากห้องสมุด
- (4) การแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับห้องสมุดให้ชุมชนทราบ ซึ่งจะช่วยในการจัดหาทรัพยากรห้องสมุดเพิ่มขึ้น และกระตุ้นให้มิผู้สนใจใช้ทรัพยากรเหล่านั้น²

ห้องสมุดประชาชนที่ดีย่อมไม่จำกัดตัวเองเฉพาะบริการภายในห้องสมุดเท่านั้น แต่ยังคงขยายบริการออกไปยังนอกห้องสมุดด้วย³ ห้องสมุดประชาชนส่วนใหญ่จัดบริการให้แก่บุคคลต่อไปนี้

¹ American Library Association, Minimum Standards for Public Library Systems, 1966, p. 8.

² Ibid., p. 9.

³ Barber and Obljulek, The Role of Public Library in the Community --- , p. 21.

1. บริการสำหรับเด็กและเยาวชน
2. บริการสำหรับผู้ใหญ่
3. บริการสำหรับชุมชนธุรกิจ และอุตสาหกรรม
4. ความร่วมมือระหว่างห้องสมุดประชาชนกับโรงเรียน และห้องสมุดโรงเรียน
5. บริการพิเศษอื่น ๆ เพื่อบุคคลเฉพาะกลุ่ม เช่น ห้องสมุดเคลื่อนที่ เพื่อบริการแก่ผู้ชรา ผู้ป่วย ผู้พิการ นักโทษ คนพิการ เป็นต้น¹

ดังนั้นห้องสมุดประชาชนจึงควรจัดบริการที่กว้างขวางเป็นประโยชน์แก่คนทุกประเภทในชุมชนนั้น และควรเป็นบริการที่ผู้ได้รับไม่ต้องจ่ายเงินใด ๆ ตอบแทน²

ห้องสมุดประชาชนนครหลวงในต่างประเทศ

คำว่า "นครหลวง" (Metropolitan City) ในที่นี้หมายถึง เมืองขนาดใหญ่ของประเทศ ซึ่งมีประชากรจำนวนมาก สมาคมห้องสมุดนครหลวงระหว่างชาติ (International Association of Metropolitan City Libraries - INTAMEL) ส่งเสริมให้มีความร่วมมือระหว่างห้องสมุดที่ให้บริการแก่เมืองใหญ่ ซึ่งมีประชากรมากกว่า 400,000 คนขึ้นไป³ ส่วน เอช.ซี. แคมป์เบล (H.C. Campbell)⁴

¹ สุภัทรา นีตรเงิน, ห้องสมุดประชาชน (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520), หน้า 75.

² L.R. McColvin, "Public Libraries," Encyclopaedia of Librarianship, ed. Thomas Landau, 2d ed. rev. (1961): 294-295.

³ H.C. Campbell, "Survey of Progress 1968-72," International Library Review 6 (January 1974): 6.

⁴ เป็นบรรณารักษ์ใหญ่ของห้องสมุดประชาชนโตรอนโต กรรมการที่ปรึกษาของ International Library Review และประธานของสมาคมห้องสมุดนครหลวงระหว่างชาติ (INTAMEL)

กำหนดว่า นครหลวงมีประชากรมากกว่า 1 ล้านคน¹

นครหลวงเป็นเมืองที่เจริญเติบโตได้รวดเร็วมาก เพราะมีชุมชนหนาแน่นเป็นตลาดสินค้าและแหล่งประกอบอาชีพได้ดี การเพิ่มขึ้นของประชากรในเมืองหลวงคือปัญหาที่ห้องสมุดประชาชนนครหลวงไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แม้ว่าตามชานเมืองหลายแห่งในต่างประเทศขณะนี้จะมีผู้อพยพจากเมืองไปตั้งบ้านเรือนอยู่ข้างก็ตามแต่คนอีกจำนวนมีไม่น้อยก็หลั่งไหลกันเข้ามาอยู่ในเมืองหลวง คนพวกนี้มักไม่ได้รับการศึกษาเพียงพอ และมีสถานภาพทางเศรษฐกิจที่ไม่ดีนัก² บางครั้งเป็นชนกลุ่มน้อยของประเทศ อย่างไรก็ตาม แม้ผู้ที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ตามชานเมือง ก็มักจะเดินทางเข้ามาทำงานภายในเมือง

คณะกรรมการห้องสมุดเมืองใหญ่ของอเมริกา ทำการศึกษาและพบว่า เมืองที่มีประชากรมากกว่า 1 แสนคน เป็นที่อยู่อาศัยของประชากรอเมริกัน 27.7 เปอร์เซ็นต์ ในจำนวนพื้นที่ .37 เปอร์เซ็นต์ เมืองเหล่านี้เต็มไปด้วยความยากจน แหล่งเสื่อมโทรม อาชญากรรม ประชากรหนาแน่น มีโรงเรียนจำนวนน้อยระบบการขนส่งไม่เพียงพอ และขาดแคลนด้านบริการ³

¹ Campbell, "Survey of Progress----," p. 5.

² Leon Carnovsky, ed., The Public Library in the Urban Setting (Chicago: University of Chicago Press, 1968), p. 1.

³ Neil Hartigan, "The Urban Library Needs Help," Illinois Libraries 56 (March 1974): 196.

ด้วยเหตุนี้เอง ห้องสมุดประชาชนนครหลวงจึงจำเป็นต้องปรับปรุงการดำเนินงานของตน เพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของนครหลวงดังกล่าว เช่น ต้องเพิ่มวัสดุและบริการสำหรับเด็กที่เป็นชนกลุ่มน้อย¹ เพื่อแก้ปัญหาเรื่องความสิ้นเปลือง และความยากลำบากของแต่ละห้องสมุดในการให้บริการแก่ผู้ใช้ จึงต้องพัฒนาระบบ (system) สำหรับห้องสมุดนครหลวงขึ้น ระบบจะมีลักษณะเป็นการรวมตัวกันส่วนหนึ่ง และการร่วมมือกันส่วนหนึ่ง (partial consolidation and partial cooperation)²

ระบบห้องสมุดประชาชน เริ่มตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19 ในปัจจุบันมีอยู่มากกว่า 150 ระบบ ถ้าจัดแบ่งเขตพื้นที่นครหลวงของโลกตามระบบห้องสมุด จะแบ่งได้เป็น (1) พื้นที่ซึ่งมีระบบห้องสมุดใหญ่ 1 หรือ 2 ระบบ (2) พื้นที่ซึ่งมีระบบห้องสมุดแยกกันจำนวนมาก (3) พื้นที่ซึ่งมีเพียง 2-3 ระบบ หรือระบบที่เพิ่งก่อตั้งเมื่อไม่นาน และ (4) พื้นที่ซึ่งมีระบบภาคที่กำลังปฏิบัติอยู่ หรือถูกเสนอขึ้นมา³

ความคิดในเรื่องระบบห้องสมุดนี้ เป็นที่ยอมรับและรู้จักกันดี ระบบห้องสมุดจะช่วยให้ห้องสมุดแต่ละแห่งประสานงานกันกว้างขวางขึ้น และให้บริการแก่ชุมชนมากขึ้น ใน ค.ศ. 1968 สมาคมห้องสมุดนครหลวงระหว่างชาติ (International Association of Metropolitan City Libraries -INTAMEL) ได้ก่อตั้งขึ้น เพื่อให้มีการร่วมมือกันในระดับชาติ ระหว่างห้องสมุดประชาชนที่ให้บริการแก่เมือง ซึ่งมีประชากรมากกว่า 400,000 คน

¹Ibid., p. 197.

²H.C. Campbell, "The Effect of Metropolitanism," in The Public Library in the Urban Setting, ed. Leon Carnovsky (Chicago: University of Chicago Press, 1968), p. 36.

³Campbell, "Survey of Progress---," p. 5.

ในเขตตัวเมือง และยังมีมุ่งหมายจะพัฒนาการแลกเปลี่ยนหนังสือ บุคคลากรห้องสมุดและ
ข่าวสารที่แต่ละระบบต้องการ นอกจากนี้ ยังเพื่อปรึกษาหารือและร่วมมือกันศึกษารวบรวม
ปัญหาที่ระบบห้องสมุดประชาชนนครหลวงต้องเผชิญ

สมาคมห้องสมุดนครหลวงระหว่างชาติ ประกอบด้วยสมัชชาทั่วไป (General
Assembly) คณะกรรมการบริหาร (Executive Committee) เจ้าหน้าที่ทำงาน และ
สมาชิก

สมัชชาทั่วไป ประกอบด้วย ผู้อำนวยการของห้องสมุดที่เป็นสมาชิก หรือสมาชิก
ผู้ร่วมงานที่ผู้อำนวยการแต่งตั้งขึ้นแทน สมัชชาประชุมปีละครั้ง รับรองรายงานประจำปี
และรายงานของปีที่ผ่านมา เมื่อใดก็ตามที่มีการออกเสียงในสมัชชาต้องให้ได้เสียงส่วนใหญ่
ของสมาชิก หรือตัวแทนที่เข้าร่วมประชุม ส่วนคณะกรรมการบริหารมีสมาชิกอย่างน้อย 5 คน
เลือกโดยสมัชชาทั่วไป อยู่ในตำแหน่ง 3 ปี เจ้าหน้าที่ทำงานได้แก่ ประธาน รองประธาน
เลขานุการเหรัญญิก 1 คน หรือเลขานุการ 1 คน และเหรัญญิกอีก 1 คน สมาชิกของ
สมาคมได้แก่ ห้องสมุดที่ให้บริการเมืองที่มีประชากรมากกว่า 400,000 คน ซึ่งเป็นภาคี
สมาชิกของสหพันธ์สากลแห่งสมาคมห้องสมุด (International Federation of
Library Association -IFLA) หรือที่ไม่ได้เป็นภาคีสมาชิกของสหพันธ์สากลแห่ง
สมาคมห้องสมุดก็ได้ แต่สมาชิกทั้ง 2 ประเภทนี้ต้องได้รับการเห็นชอบสนับสนุนจากคณะ-
กรรมการบริหาร

สมาคมห้องสมุดนครหลวงระหว่างชาติ สัมพันธ์ใกล้ชิดกับสหพันธ์สากลแห่งสมาคม
ห้องสมุด เพราะเป็นส่วนหนึ่งของแผนกห้องสมุดประชาชนของสหพันธ์ฯ และทั้งสนับสนุนให้สมาชิก
ของตน เป็นภาคีสมาชิกของสหพันธ์ฯ ด้วย

การประชุมครั้งแรกของสมาคมห้องสมุดนครหลวงระหว่างชาติ เริ่มที่ห้องสมุด
ประชาชนลิเวอร์พูล ใน ค.ศ. 1968 ในเวลานั้นต้องการจัดตั้งศูนย์สารนิเทศ

(information centre) เพื่อบริการห้องสมุดประชาชนนครหลวง และเผยแพร่ข่าวสารกิจกรรมของห้องสมุด ต่อมามีการจัดตั้งศูนย์นี้ขึ้นในกรุงปราก (Prague) และใน ค.ศ. 1972 เปลี่ยนมาอยู่ที่ ลีเวอร์พูล (Liverpool) สำหรับการประชุมครั้งที่ 2 จัดขึ้นที่ กอเตนเบอร์ก (Gothenburg) ใน ค.ศ. 1969 ได้เริ่มโครงการ 3 ปี เพื่อรวบรวมแนวทางบริหารระบบห้องสมุดประชาชนนครหลวง ซึ่งใน ค.ศ. 1971 ได้นำสิ่งนี้มาใช้และตั้งแต่นั้นมาก็มีโครงการบริการและรับผิดชอบร่วมกันของระบบห้องสมุดประชาชนนครหลวง แนวทางดังกล่าวเห็นว่า ระบบห้องสมุดประชาชนนครหลวงแต่ละแห่งควรเป็นแหล่งพื้นฐานของความรู้ ความคิด และข่าวสารทุกสาขาวิชา ซึ่งเป็นที่ต้องการในนครหลวง¹

หลังจากนั้นมีการประชุมสมัชชาทั่วไป ที่โตรอนโต (Toronto) มิลาน (Milan) บัลติมอร์ (Baltimore) เดลฮี (Delhi) และโตเกียว (Tokyo) ใน ค.ศ. 1973 สมาคมห้องสมุดนครหลวงระหว่างชาติ มีสมาชิกทั้งหมด 90 ระบบ ในกว่า 30 ประเทศ และเป็นตัวเชื่อม ระหว่างบริการห้องสมุดซึ่งสนองความต้องการแก่ผู้พักอาศัยในเมืองมากกว่า 150,000,000 คน ในส่วนต่าง ๆ ของโลก²

ต่อไปนี้จะกล่าวถึงห้องสมุดประชาชนนครหลวงที่สำคัญในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก เพื่อให้เห็นการทำงานของระบบห้องสมุดเหล่านั้น รวมทั้งบริการที่สามารถสนองความต้องการของผู้ใช้ อย่างไรก็ตาม มิได้หมายความว่า ห้องสมุดที่กล่าวถึงนี้จะ เป็นห้องสมุดที่ดีที่สุดในระดับชาติ

ห้องสมุดประชาชนนครหลวงชิคาโก

ชิคาโก (Chicago) เป็นนครหลวงของรัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา ระหว่าง ค.ศ. 1960-1970 ประชากรในเขตชานเมืองเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

¹Campbell, "Survey of Progress --- ," pp. 6-7.

²H.C. Campbell, Public Libraries in the Urban Metropolitan Setting (London: Clive Bingley, 1973), p. 15.

อันเป็นผลต่อการจัดระบบบริหารของห้องสมุดประชาชนในเขตชานเมืองอย่างมาก ระบบ
ห้องสมุดประชาชนในเขตเมืองหลวงชิคาโก ปรากฏดังในตารางนี้

ตาราง ก. ระบบห้องสมุดประชาชนในเขตนครหลวงชิคาโก ค.ศ. 1971¹

ห้องสมุดหรือระบบ	ประชากร	จำนวนหนังสือ	วารสาร	ค่าใช้จ่าย
ชิคาโก	3,369,351	5,069,533	8,969,194	\$15,170,038
ระบบห้องสมุดเบอร์โอด (Bur Oak)	398,000	589,333	1,160,411	463,758
ระบบห้องสมุดชานเมือง	1,213,066	2,141,721	7,124,192	6,643,638
ระบบห้องสมุดชานเมือง ตอนเหนือ	1,497,868	2,001,333	6,285,684	6,531,945
ระบบห้องสมุดดูเพจ (Du Page)	519,928	665,372	2,175,161	2,143,986

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹Ibid., p. 97.

ห้องสมุดกลางชิคาโก (Central Library of Chicago) ทำหน้าที่สำคัญ เพราะมีทรัพยากรห้องสมุดจำนวนมาก ไม่เพียงแต่ให้บริการด้านการค้นคว้าระดับสูง แต่ยังคงช่วยเหลือห้องสมุดสาขาอีกด้วย ผู้ใช้ห้องสมุดกลางที่ไม่ใช่ผู้พักอาศัยในชิคาโก มีถึงร้อยละ 22 และตามกฎหมายของรัฐ ห้องสมุดกลางยังทำหน้าที่เป็นศูนย์สนเทศและวิจัย (Research and Reference Center) อย่างเป็นทางการของรัฐอิลลินอยส์ตอนเหนือ หน่วยกลางของห้องสมุดประชาชนชิคาโกนี้เป็นหน่วยบังคับการด้านกิจการห้องสมุดในเมือง มีสำนักงานใหญ่ทำหน้าที่บัญชาการ และทั้งเป็นห้องสมุดท้องถิ่นสำหรับผู้ติดต่อด้านธุรกิจการค้าในศูนย์กลางชิคาโก¹

ห้องสมุดประชาชนชิคาโก (Chicago Public Library) มีสาขาทั้งหมด 62 แห่ง มีขนาดต่าง ๆ กัน เพื่อนำวัสดุและบริการเข้าถึงประชาชนให้มากที่สุด ใน ค.ศ. 1969 ขยายบริการห้องสมุดเคลื่อนที่จำนวน 25 แห่ง และห้องอ่านหนังสือขนาดเล็กในเขตต่าง ๆ อีกประมาณ 300 แห่ง นอกจากให้บริการตามบ้าน และโรงพยาบาลแล้วยังจัดแผนกหนังสือสำหรับคนตาบอดและผู้ทุพพลภาพ โดยส่งหนังสือออกไปให้ผู้ไร้ทางไปรษณีย์ ห้องสมุดขยายบริการออกไปอย่างกว้างขวาง ใน ค.ศ. 1968 มีอัตราการยืมหนังสือถึงร้อยละ 80 และบริการตอบคำถามร้อยละ 40 ค่าใช้จ่ายในการให้บริการภายนอกเกินครึ่งหนึ่งของค่าใช้จ่ายห้องสมุดทั้งหมด คือเกือบ 5,600,000 ดอลลาร์ และต้องใช้คนทำงานถึงร้อยละ 56 งบประมาณหนังสือถึงร้อยละ 70 ของทั้งหมด²

¹Lowell A. Martin, Library Response to Urban Change

(Chicago: American Library Association, 1969), p. 43.

²Ibid., p. 74.

สำหรับระบบห้องสมุดอื่น ๆ เช่น ระบบห้องสมุดชุมชนเมือง ใน ค.ศ. 1967 มีห้องสมุดสมาชิกซึ่งแต่ละแห่งให้บริการคนน้อยกว่า 14,000 คน แต่แห่งใหญ่สุดให้บริการประมาณ 61,000 คน ทั้งระบบมีจำนวนหนังสือไม่เกิน 900,000 เล่ม ในปี 1973 ห้องสมุดสมาชิกเพิ่มจำนวนเป็น 88 แห่ง¹

ในการศึกษาเรื่องห้องสมุดประชาชนชิคาโก ดร.โลเวล เอ.มาร์ติน (Dr. Lowell A. Martin) ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้หลายประการ เช่น ตั้งแผนกเฉพาะวิชาต่าง ๆ ในห้องสมุดกลาง ตั้งแผนกอ้างอิง เป็นศูนย์ข่าวสารบรรณานุกรม (Information-Bibliographic Centre) ตั้งศูนย์สื่อการศึกษา (Media Centre) ศูนย์บริการสำหรับเด็ก วางระบบโครงการฝึกบริการ ตั้งศูนย์จัดเตรียมหนังสือให้บริการ สร้างโครงการห้องสมุดสาขาขึ้นใหม่ และข้อเสนอแนะบางข้อที่ได้จัดดำเนินงานไปได้ผลแล้ว ได้แก่ ศูนย์ข่าวสารสาขา ซึ่งเสนอไว้ในครั้งแรก และทำเสร็จเมื่อ ค.ศ. 1971 โดยใช้เงินช่วยจากรัฐจำนวน 181,000 ดอลลาร์ เป็นโครงการที่เน้นเฉพาะเด็กในวัยเริ่มเรียน เด็กฝึกเรียนจาก 10 โรงเรียน ๆ ละ 15 ห้อง จะขึ้นรถไปยังสาขาที่ไกลที่สุดสัปดาห์ละ 1 วัน ตลอดภาคเรียน ในช่วง 1 ชั่วโมงที่ไปนั้น จะใช้เวลาครึ่งชั่วโมงเพื่อเดินดูและหยิบยืมหนังสือ เด็กเรียนมากกว่า 9,000 คนที่พอใจโครงการ เช่นเดียวกับสมาชิกใหม่จากท้องถิ่น ซึ่งได้รับการฝึกให้ช่วยเจ้าหน้าที่ทำงาน อีกโครงการหนึ่งที่น่าสนใจ คือ การขยายบริการไปยังชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาสเปนในเขตชิคาโก

หนึ่งในโครงการศูนย์ห้องสมุดภาค (Regional Library Centre) ซึ่งได้รับการเสนอแนะได้จัดตั้งขึ้นแล้ว ศูนย์ภาคแห่งนี้ทำหน้าที่ตามเป้าประสงค์ 7 ประการคือ

1. เพื่อจัดหนังสือที่มีเนื้อหาลึกซึ่งหลายสาขาวิชาแก่ผู้ใหญ่
2. เพื่อช่วยเสริมห้องสมุดโรงเรียนมัธยม และห้องสมุดวิทยาลัย ทั้งแก่นักเรียนมัธยมชั้นสูง และนักศึกษาในสองปีแรกของวิทยาลัย
3. เพื่อจัดหาวารสารวิชาการปัจจุบัน และฉบับย้อนหลังจำนวนมาก รวมทั้งวารสารและเอกสารอื่น ๆ แก่นักเรียน

¹Campbell, Public Libraries in the Urban Metropolitan Setting,

4. เพื่อจัดเนื้อที่และเครื่องมือสำหรับใช้แผ่นเสียง เครื่องบันทึกเสียง ฟิล์มภาพยนตร์ และฟิล์มสตริป เทปคาส์ และทรัพยากรชนิดใหม่อื่น ๆ ด้านอุปกรณ์โสตทัศนศึกษา

5. เพื่อแนะนำการอ่าน บริการสารนิเทศและอ้างอิง สำหรับผู้สนใจศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

6. เพื่อประสานงานกับทรัพยากรของห้องสมุดกลาง โดยการถ่ายทำสำเนา

7. เพื่อเสนอบริการสาขาท้องถิ่นที่รวดเร็วแก่ชุมชน

ส่วนห้องสมุดสาขา จะเน้นบริการสำหรับเด็ก และยังมีห้องสมุดเคลื่อนที่ ห้องสมุดตามห้องเช่า (Apartment Collection) หน่วยบริการคนตาบอด และผู้ทุพพลภาพ¹

ห้องสมุดประชาชนนครหลวงลอนดอน

ระบบห้องสมุดประชาชนของเมือง (Borough) ในลอนดอน เป็นระบบที่ยุ่งยากมาก ใน ค.ศ. 1970-1971 ระบบให้บริการแก่ประชาชนจำนวน 7,607,500 คน โดยจัดแบ่งเป็นระบบย่อย ๆ ได้ 32 ระบบ มีจำนวนหนังสือทั้งหมด 16,732,000 เล่ม ในปีนั้น เพิ่มหนังสือถึง 2,143,482 เล่ม แก่ห้องสมุดประชาชนเหล่านี้ และใช้จ่ายไปมากกว่า 13.75 ล้านปอนด์ จากอัตราภาษีของท้องถิ่น²

ระบบห้องสมุดประชาชนของเมืองในลอนดอนจำนวน 6 ระบบ มีสาขาทำงานเต็มเวลาดังแต่ 15 แห่งขึ้นไป จำนวน 19 ระบบมีสาขาทำงานเต็มเวลา 10-14 แห่ง

¹Ibid., pp. 99-105.

²Ibid., p. 180.

และอีก 7 ระบบ มีสาขาทำงานเต็มเวลาน้อยกว่า 10 แห่ง¹

ระบบเมืองเวสต์มินสเตอร์ มีสาขาซึ่งเป็นห้องสมุดประชาชนแห่งแรกในลอนดอน ใน ค.ศ. 1973 ระบบที่ประกอบด้วยสำนักงานใหญ่ และสาขา 14 แห่งนี้ มีหนังสือมากกว่า 1,700,000 เล่ม และมีการยืมเกือบ 4 ล้านครั้ง ตั้งแต่ ค.ศ. 1965 มีพัฒนาการหลายด้าน เช่น เปิดห้องสมุดดนตรีและแผ่นเสียงเพลง ที่ห้องสมุดแพดดิงตัน (Paddington) เปิดห้องสมุดตำบลและห้องสมุดอ้างอิงกลางแห่งใหม่ เป็นต้น

ระบบห้องสมุดของเมืองแคมเดน (Borough of Camden) มีห้องสมุด 3 แห่ง ได้แก่ ห้องสมุดเซนต์แพนเครส (St. Pancras) ซึ่งเป็นศูนย์กลางบริหารของระบบห้องสมุดฮอลบอร์น (Holborn) และห้องสมุดสวิสคอตเทจ (Swiss Cottage) มีสาขา 11 แห่ง ห้องสมุดเด็ก 2 แห่ง ศูนย์ศิลปะและพิพิธภัณฑ์บ้านเก่าของ จอห์น คีตส์ (John Keats) ระบบนี้มีหนังสือมากกว่า 800,000 เล่ม กว่า 6 ปีที่ผ่านมา มีผู้ยืมหนังสือประมาณปีละ 3½ ล้านครั้ง และแผ่นเสียงเกือบครึ่งล้านครั้ง จำนวนสมาชิกที่ลงทะเบียนเกือบ 160,000 คน คิดเป็นร้อยละ 65 ของประชากรทั้งหมด บริการที่น่าสนใจคือ การให้ยืมแผ่นเสียงแก่ผู้ถูกคุมขัง และจัดส่งไปยังที่ประชุมหรืองานละคร ในอาคารของเซนต์แพนเครสมีโรงภาพยนตร์ซาว์แห่งใหม่จุผู้ชมได้ 510 คน และยังมีห้องเครื่องคืมด้วย ระบบจ่ายรับของห้องสมุดเซนต์แพนเครสนี้ นับเป็นครั้งแรกที่ออกแบบสำหรับใช้ในห้องสมุดประชาชน โดยมีคอมพิวเตอร์เป็นพื้นฐาน บัตรของผู้ใช้เป็นแผ่นพลาสติกขนาด 3x2 นิ้ว เจาะรูไว้และบอกหมายเลขห้องสมุด บัตรนี้ใช้บันทึกรายละเอียดลงคอมพิวเตอร์เมื่อมีการยืมหนังสือ คอมพิวเตอร์จะแยกบันทึกของหนังสือที่ยืมและหนังสือที่คืน รวมทั้งเก็บรวบรวมบันทึกการยืมทั้งหมด เพื่อใช้ค้นหนังสือประเภทที่จอง และหนังสือที่ยืมเกินเวลา เครื่องพิมพ์ที่คอมพิวเตอร์จะผลิตบัตรเพื่อนำไปส่งไปยังผู้อ่านอย่างรวดเร็วมาก และยังรายงานการใช้วัสดุต่าง ๆ ให้กับเจ้าหน้าที่ห้องสมุด

¹Ibid.

ระบบห้องสมุดอีกแห่งหนึ่งที่น่าสนใจคือ ที่เมืองนิวแฮม. (Borough of Newham) มี 10 สาขา อัตราการใช้หนังสือทั้งหมดประมาณปีละ 1,900,000 เล่ม เป็นหนังสือของระหว่างปี 25,000 เล่ม และบริการยืมระหว่างกันในระบบมากกว่า 15,000 เล่ม ระบบห้องสมุดแห่งนี้ เข้าร่วมในการสำรวจโบราณคดีทางอุตสาหกรรมของพื้นที่แม่น้ำเทมส์ (Thames) และหุบเขาลี (Lee) ห้องสมุดเป็นแหล่งเก็บบันทึกการสำรวจนี้ และยังเก็บบันทึกภาพถ่ายของเมืองและสถานที่ในนิวแฮมอีกด้วย¹

ระบบห้องสมุดในเวสมินสเตอร์ แคมเดน และนิวแฮม แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของ การรวมเป็นระบบในแต่ละแห่ง โดยเฉพาะการปรับให้เข้ากับท้องถิ่น ในระยะ 2-3 ปีที่ผ่านมาเมื่อความคิดในเรื่องให้การศึกษาคหุ้ใหญ่แพร่หลายในอังกฤษ ห้องสมุดประชาชนนครหลวงลอนดอนก็ได้ทำหน้าที่จัดหาหนังสือให้กับโครงการศึกษาคหุ้ใหญ่ด้วย ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1975 องค์การทรัพยากรการศึกษาคหุ้ใหญ่ (Adult Literacy Resource Agency -ALRA) ให้เงินช่วยเหลือแก่ห้องสมุดเพื่อเพิ่มจำนวนหนังสือเพื่อการนี้ และบางห้องสมุดยังได้เงินทุนช่วย โดยเฉพาะเพื่อพัฒนาบริการสำหรับผู้พูดภาษาอังกฤษไม่ได้ ซึ่งอพยพเข้ามาอยู่ในเมือง² ห้องสมุดประชาชนนครหลวงลอนดอนยังจะขยายตัวต่อไป เพราะมีการจัดองค์กรบริหารของเมืองในลอนดอน

ห้องสมุดประชาชนนครหลวงโคเปนเฮเกน

โคเปนเฮเกน (Copenhagen) เป็นนครหลวงใหญ่ที่สุดของประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย เนื่องจากมีพื้นที่ขนาดเล็ก และประชากรจำนวนไม่มาก เดนมาร์คจึงสามารถพัฒนาบริการห้องสมุดประชาชนที่มีประสิทธิภาพ พลเมือง ชาวเดนมาร์คอาจยืมหนังสือจาก

¹ Ibid., pp. 185-192.

² Raymond Astbury, "New Adult Readers and the Public Library in the United Kingdom," Unesco Bulletin for Libraries 31 (January-February 1977): 28.

ห้องสมุดประชาชนแห่งใดในประเทศก็ได้ โดยใช้บัตรเพียงใบเดียว และระบบการยืมระหว่างห้องสมุดได้รับการขยายเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากพระราชบัญญัติห้องสมุดประชาชนฉบับสำคัญที่ออกมาในปี 1964 พระราชบัญญัติกำหนดเงินช่วยเหลือห้องสมุด ให้สิทธิในการยืมแก่คนทั่วไป และยังสนับสนุนการขยายบริการ เช่น ห้องสมุดเคลื่อนที่

ใน ค.ศ. 1970 เมืองโคเปนเฮเกน มีผู้ที่อาศัยอยู่ 654,748 คน คนเหล่านี้ใช้บริการห้องสมุดใหญ่ 1 แห่ง ห้องสมุดสาขา 19 แห่ง ห้องสมุดเด็ก 15 แห่ง ห้องสมุดโรงเรียน 80 แห่ง รวมทั้งบริการห้องสมุดโรงพยาบาล และบ้านคนชรา มีหนังสือทั้งหมดจำนวน 1,700,000 เล่ม ในแต่ละปีมีการให้ยืมหนังสือมากกว่า 5,200,000 ครั้ง บุคคลากรของห้องสมุดมีบรรณารักษ์ 121 คน นักศึกษาบรรณารักษศาสตร์ 21 คน¹ และเจ้าหน้าที่พนักงาน 160 คน

ห้องสมุดกลางของเมืองหลวงสร้างเมื่อ ค.ศ. 1957 มีพื้นที่ทั้งหมด 30,000 ตารางฟุต และกำลังขยายออกไปเรื่อย ๆ เทศบาลนครเฟรเดอริกสเบิร์ก (Frederiksberg) ก็จัดระบบห้องสมุดไว้อย่างดี ใน ค.ศ. 1970 ห้องสมุดกลางเกนตอฟท์ (Gentofte) ให้บริการในเขตมณฑลของโคเปนเฮเกน และพื้นที่ใกล้เคียงกับเขตนอกเมืองโคเปนเฮเกน และเฟรเดอริกสเบิร์ก ห้องสมุดนี้ให้ยืมหนังสือมากกว่า 1,100,000 ครั้ง และในเขตพื้นที่นี้ยังมีห้องสมุดที่ทำงานเต็มเวลาอีก 16 แห่ง และห้องสมุดที่ทำงานไม่เต็มเวลา² 2 แห่ง ห้องสมุดเหล่านี้กับห้องสมุดเกนตอฟท์ ให้ยืมหนังสือปีละมากกว่า 8.81 ล้านครั้ง

จากผลของพระราชบัญญัติห้องสมุดปี 1965 จึงได้ตั้งคณะกรรมการประสานงานห้องสมุดขึ้น มีสมาชิก 66 คน และมีคณะกรรมการสามัญทำหน้าที่ประจำ มีสมาชิก 4 คนซึ่งเป็นฝ่ายเสนองบประมาณ รับผิดชอบการใช้เงินและกำหนดลำดับโครงการ เงินช่วยเหลือส่วนใหญ่มาจากรัฐบาล

¹ ในเดนมาร์ก วิทยาลัยบรรณารักษศาสตร์กำหนดหลักสูตรให้นักศึกษาปฏิบัติงานในห้องสมุดด้วย.

² ห้องสมุดที่ทำงานไม่เต็มเวลาเปิดทำการวันละ 2-4 ชั่วโมง และไม่มีบรรณารักษ์อาชีพ มีแต่ครูหรือผู้ที่ผ่านการอบรมระยะสั้นจากวิทยาลัยบรรณารักษศาสตร์ทำหน้าที่ให้บริการ

โคเปนเฮเกน พัฒนาศูนย์รวมสำหรับบริการ ซึ่งมีชื่อเรียกว่า Bibliotekscen-
tralen ห้องสมุดร่วมกันด้านพิมพ์บรรณารักษ์ ครรชนี ระบบการจัดหมู่ นอกจากพิมพ์แล้ว
ยังเผยแพร่ วิทยุสด แบบฟอร์มห้องสมุดและจุลสาร ติดต่อกาเรียบเล่มจัดทำรายชื้อวารสาร
เสนอทรัพยากรต่าง ๆ ให้แก่ห้องสมุดวิจัย ห้องสมุดเฉพาะ และห้องสมุดประชาชน นับเป็น
องค์การหนึ่งที่ก้าวหน้ามากในการทำบัตรรายการและจัดเตรียมหนังสือมานานกว่า 30 ปี¹

ห้องสมุดประชาชนนครหลวงเมลเบิร์น

เมลเบิร์น (Melbourne) เป็นเมืองหลวงของรัฐวิกตอเรีย ในออสเตรเลีย
เลียม จำนวนประชากรในเดือนมิถุนายน 1971 ประมาณ 1,253,321 คน พื้นที่ทั้งหมดของ
เขตนครหลวงมี 812 ตารางไมล์ รวมเทศบาลนคร 47 แห่ง และพื้นที่บางส่วนอีก 6 แห่ง
ปัจจุบันร้อยละ 68 ของประชากรในรัฐวิกตอเรียอาศัยและทำงานในเขตนครหลวง

บริการห้องสมุดประชาชนของเทศบาลนครหลวงในรัฐวิกตอเรีย เริ่มขึ้น
เมื่อตั้งคณะกรรมการบริการห้องสมุดโดยไม่คิดเงิน (Free Library Service Board)
ซึ่งเป็นผู้ที่ ระบุต้นและให้ เงินช่วยเหลือด้านวิชาการห้องสมุดประชาชนของนครหลวง เงินช่วย
จากรัฐบาลในเขตนครหลวงจะมากยิ่งระดับ และ เจริญ.

ใน ค.ศ. 1965 สภาได้ผ่านพระราชบัญญัติก่อตั้งสภาห้องสมุดแห่งรัฐ
วิกตอเรีย (Library Council of Victoria) อย่างไรก็ดีตาม มีผลต่อการรวมบริการ
ต่าง ๆ ของห้องสมุดประชาชนเมลเบิร์นน้อยมาก ค.ศ. 1970 สภานี้ เสนอมาตรฐานใหม่
สำหรับห้องสมุดให้รัฐ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าห้องสมุดนครหลวงเมลเบิร์นจำนวนมากยังไม่ได้
มาตรฐาน สภาจึงแนะนำให้จัดองค์กรห้องสมุดภาคและวิธีทางของเทศบาลนครในเขตเมลเบิร์น
เสียใหม่ จะตั้งภาคใหม่ขึ้นในพื้นที่เขตนครหลวงโดยรวมเทศบาลนครปอร์ตเมลเบิร์น

¹Campbell, Public Libraries in the Urban Metropolitan Setting,
pp. 218-229.

(Port Melbourne) เซาท์เมลเบิร์น (South Melbourne) คอลลิงวูด (Collingwood) ริชมอนด์ (Richmond) ฟิทซ์รอย (Fitzroy) ปราห์แรน (Prahan) และเซนต์คิลดา (St. Kilda) และได้มีการเสนอการรวมเขตภาคอื่นขึ้นด้วย ได้แก่ ตำบลภาคโคโรรอยท์ (Kororoit Regional District) มาริบอง (Maribyrnong) ยาร์รา (Yarra) เป็นต้น จะเห็นได้ว่าในอนาคต เมลเบิร์นจะต้องเป็นผู้นำในการพัฒนาระบบของภาคแน่นอน

สถานการณ์ของระบบห้องสมุดเมลเบิร์น จึงต้องดำเนินไปพร้อมกับข่าวยานห้องสมุดทั่วทั้งรัฐวิคตอเรีย บรรณาธิการของรัฐได้พยายามเสนอแนะสภาเมืองเมลเบิร์นไว้หลายประการ เช่น เสนอให้ตั้งห้องสมุดกลางที่ให้บริการอย่างดี จัดหาหนังสือวารสารและหนังสือพิมพ์ที่ทันสมัย รวมทั้งหมวดหนังสือพิเศษ ให้มีความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างห้องสมุดรัฐและห้องสมุดเมืองเมลเบิร์น ในด้านจัดหาและให้บริการวัสดุ และให้ความตกลงด้านการเงินระหว่างเมืองเมลเบิร์นและรัฐ¹ ในขณะนี้มิได้โครงการร่วมมือจำนวนมากในรัฐวิคตอเรีย โดยเฉพาะทางด้านให้การศึกษา ได้จัดให้มีบริการร่วมกันระหว่างโรงเรียนของรัฐ และของเอกชนกับห้องสมุดประชาชน²

ห้องสมุดประชาชนนครหลวงโตเกียว

เขตนครหลวงโตเกียว รวมพื้นที่ทั้งหมดของอำเภอโตเกียว (Tokyo) กานากาวา (Kanagawa) ชิบา (Chiba) ซิตามา (Saitama) และส่วนต่าง ๆ ของอำเภอกุมมา (Gunma) โตชิจิ (Tochigi) อิบารากิ (Ibaraki) และยามานาชิ (Yamanashi) และรวมอำเภอโยโกฮามา (Yokohama) ด้วย ประชากรในอำนาจอการบริหารของโตเกียวเมื่อเดือนเมษายน 1970 มี 11,347,099 คน พื้นที่ทั้งหมดของเมืองหลวง

¹Ibid., pp. 240-248.

²James G. Dwyer, Co-operation or Compromise: School/Community Libraries in Australia (Adelaide: n.p., 1978), p. 7.

โตเกียว คือ 796.5 ตารางไมล์ ในเขตพื้นที่นี้มีห้องสมุดประชาชนนครหลวง ห้องสมุดประชาชนตำบล ห้องสมุดประชาชนเมืองใหญ่ และห้องสมุดประชาชนเมืองเล็ก ถึง 79 แห่ง มีหนังสือทั้งหมดมากกว่า 2.7 ล้านเล่ม ห้องสมุดเทศบาลนครฮิบิยา (Hibiya) แห่งโตเกียว ก่อตั้งใน ค.ศ. 1908 และในไม่ช้าห้องสมุดประชาชนอื่น ๆ ก็ตั้งขึ้นตาม แม้ในตอนปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 ห้องสมุดฮิบิยา จะถูกระเบิดจนพังหมดสิ้น แต่ด้วยความสามารถของผู้ทำงานห้องสมุดในปี 1970 ห้องสมุดนี้มีหนังสือมากกว่า 502,000 เล่ม

ปัญหาในปัจจุบันคือ ห้องสมุดที่ตั้งขึ้นเพื่อให้บริการเขตนครหลวงจำนวน 5 แห่ง ไม่มีบริการที่แตกต่างไปจากห้องสมุดตำบล เมือง และหมู่บ้าน และขาดความร่วมมือกันอย่างจริงจัง วัสดุและบริการของห้องสมุดประชาชนในโตเกียวยังไม่เพียงพอ เพราะประชากรมีจำนวนหนาแน่น ใน ค.ศ. 1968 มีห้องสมุดสาขาใหญ่ ๆ ในเมืองใหญ่ 7 แห่ง และในตำบล 32 แห่ง ในนครหลวงโตเกียว แต่ก็ยังมีความต้องการห้องสมุดท้องถิ่นอีกมาก อย่างไรก็ตาม ห้องสมุดที่มีหนังสือและบุคคลากรเพียงพอก็บริการได้ดี เช่น ห้องสมุดฮิบิยา ซึ่งมักแน่นขนัดด้วยผู้คน เพราะตั้งอยู่ในทำเลเหมาะสม และผู้ใช้สามารถเดินทางไปใช้ได้สะดวก และห้องสมุดที่อื่น ๆ เช่น ฮิโนซึตี้ (Hino City) ฟุเชอร์ซึตี้ (Fucher City) และโอตาวอร์ด (Ota Ward)¹

ในญี่ปุ่น เมื่ออาคารห้องสมุดมีไม่พอ จึงพยายามเน้นบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ทุก ๆ ปีจะมีการยืมหนังสือจากห้องสมุดเคลื่อนที่ประมาณ 200,000 เล่ม แต่เมื่อเฉลี่ยแล้วเท่ากับมีผู้ยืมหนังสือจากห้องสมุดเทศบาลนครหลวงคนละ 3 เล่ม ต่อปี² คนญี่ปุ่นจำนวนไม่น้อยที่ต้องพึ่งพาร้านจำหน่ายหนังสือมากกว่าบริการห้องสมุด

¹ Campbell, Public Libraries in the Urban Metropolitan Setting, pp. 248-255.

² Kojiro Kishimoto, "Libraries and Library Adult Education in Japan," Education in Japan 5 (1970): 81.

ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1969 มีความพยายามร่วมมือกันครั้งใหญ่ โดยก่อตั้งชุดผู้ร่วมงานโครงการขึ้น มีสมาชิก 15 คน จากบรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่ทางการศึกษาสังคม และเจ้าหน้าที่บริหารของเมือง ได้เสนอปรับปรุงห้องสมุดประชาชนในนครหลวงโตเกียว โดยการจัดระบบความร่วมมือระหว่างห้องสมุดประชาชนกับห้องสมุดประเภทต่าง ๆ ในนครหลวง ขยายบริการสำหรับท้องถิ่น เสนอระบบห้องสมุดเมืองหลวงใหม่ และทำยี่สิบข้อเสนอขึ้นของการบริหาร และความช่วยเหลือของรัฐบาลนครหลวงโตเกียว¹

แนวโน้มของห้องสมุดประชาชนนครหลวงในต่างประเทศ

ห้องสมุดประชาชนนครหลวงไม่ว่าในแห่งใดของโลก จะต้องประสบปัญหาด้านการเงินมากยิ่งขึ้น เนื่องจากค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นในแต่ละปี และห้องสมุดเองก็ไม่มีหลักประกันในเรื่องเงินช่วยเหลือ บทบาทในการขยายบริการให้กว้างขวางขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ย่อมไม่สามารถทำได้สมบูรณ์ ในสหรัฐอเมริกา เมื่อบริการของห้องสมุดจะต้องถูกตัดออก เพราะปัญหางบประมาณก็ได้มีความร่วมมือกันในหมู่ผู้ที่คัดค้าน เพื่อให้ห้องสมุดเปิดบริการต่อไป² อย่างไรก็ตาม ห้องสมุดประชาชน โดยเฉพาะห้องสมุดประชาชนของเมืองหลวงในประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศได้เคยจัดบริการมาอย่างดี ทำให้คนส่วนใหญ่ตระหนักถึงความสำคัญของห้องสมุดประชาชน และพยายามเรียกร้องให้ได้รับบริการที่ดีจากห้องสมุดเช่นเดิม ผู้บริหารประเทศเองตระหนักถึงความสำคัญและให้ความสนใจในเรื่องนี้เช่นกัน เห็นได้จากเงินช่วยเหลือของรัฐที่ให้กับระบบห้องสมุดประชาชนเมืองหลวงยังเพิ่มจำนวนมากขึ้น³

¹Campbell, Public Libraries in the Urban Metropolitan Setting, pp. 255-257.

²J.N. Berry, "Urban Libraries and the "United Front", "Library Journal 101 (15 February 1976): 567.

³Hartigan, "The Urban Library Needs Help," p. 198.

ในอนาคต เมื่อประชากรในนครหลวงมีอัตราสูงขึ้นอีก ความต้องการใช้บริการ
ห้องสมุดประชาชนก็จะเพิ่มขึ้นด้วย ดังนั้น นอกจากพยายามแก้ปัญหาด้านการเงินแล้ว ห้องสมุด
ประชาชนนครหลวงยังต้องให้ความร่วมมือกันอย่างกว้างขวางกว่าเดิม หมายถึงการพัฒนา
ระบบห้องสมุดประชาชนให้มีประสิทธิภาพขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่ระบบห้องสมุดประชาชนนครหลวง
กำลังทำงาน ได้ผลดีในประเทศที่พัฒนาแล้วดังกล่าว และมีแนวโน้มว่าจะเป็นตัวอย่างแก่ประเทศ
ที่กำลังพัฒนาอื่น ๆ ในทำนองเดียวกัน บทบาทของสมาคมห้องสมุดนครหลวงระหว่างชาติ
(INTAMEL) คงจะเพิ่มมากขึ้นในฐานะ เป็นองค์การระดับชาติ ที่จะช่วยแก้ปัญหาและพัฒนา
ความก้าวหน้าให้แก่ห้องสมุดประชาชนนครหลวงได้ต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย